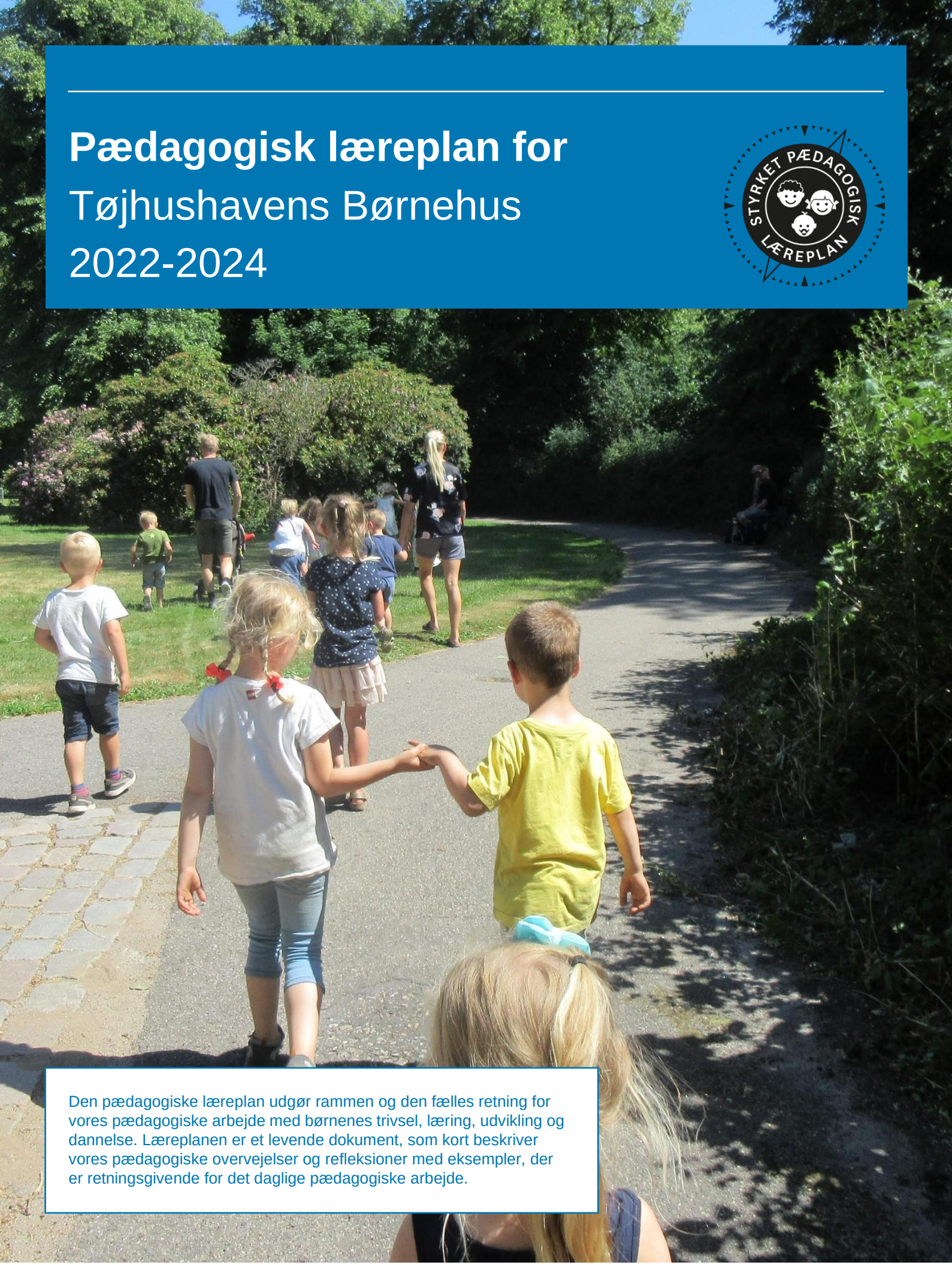
Pædagogisk læreplan for

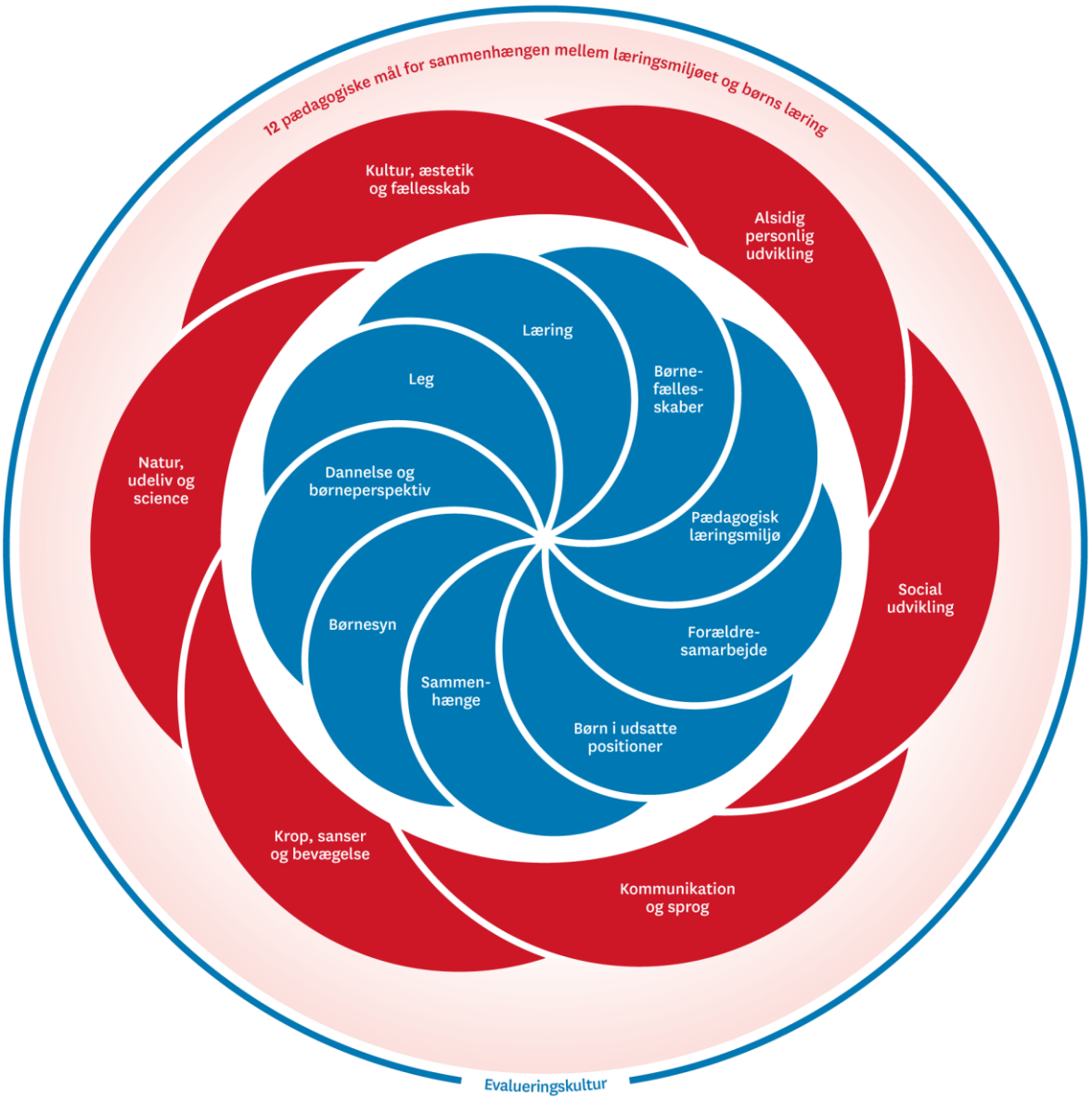
Tøjhushavens Børnehus

2022-2024

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

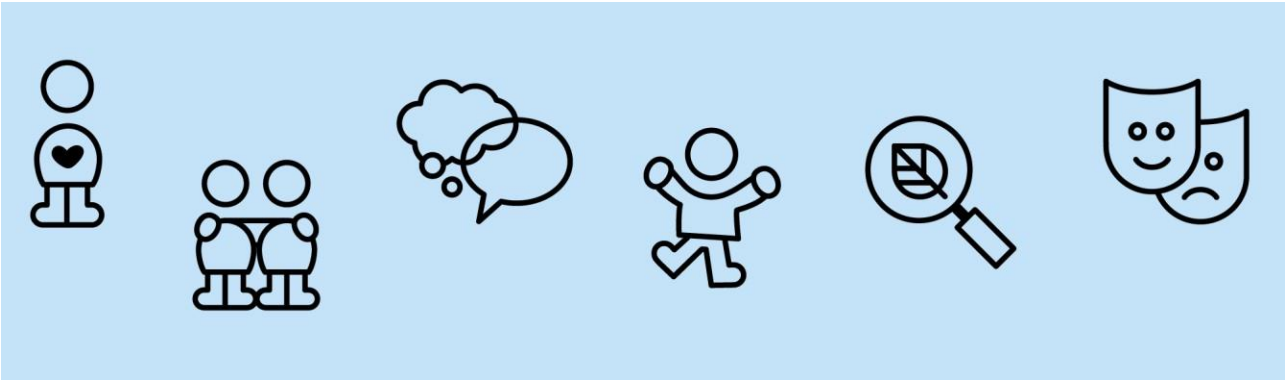
Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.* Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der til publikationen.

Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Tøjhushavens Børnehus er en privatinstitution i Randers Kommune. Vi har indskrevet 24 børn i alderen 0-6 år fordelt på en vuggestue og en børnehavegruppe. Vores Børnehus ligger i centrum af Randers tæt på Skovbakken, Tøjhusparken, Kulturhus, Bibliotek, Randers Regnskov og Naturcenter. Vi benytter i stor udstrækning vores tætte nærmiljø. Vores børnehavebørn tilbydes også længere ture eksempelvis med bus, det kan være til Fladbro Skov, RGF Hallen eller når vi er inviteret hjem til børnefødselsdage.
Vi er et lille hus og vægter et tæt samarbejde med vores forældregruppe, vores børn møder de samme voksne hver dag og vi tilstræber, at der dagligt er mulighed for at kommunikere med forældrene omkring barnet. Ligeledes vægter vi, at barnet og forældrene får taget en god afsked når barnet afleveres, af samme grund er der altid mulighed for at vinke farvel sammen med en voksen. Vores hus er i åbent plan og der er som udgangspunkt ikke steder hvor børnene ikke må opholde sig, vores børn lærer at tage hensyn til de mindste og til hinanden. Vi prioriterer, at alle 24 børn kun først og sidst på dagen opholder sig i huset på samme tid, således er vuggestuen på legepladsen om formiddagen og børnehavebørnene er på legepladsen fra frokosttid til ud på eftermiddagen. Vi har indrettet vores legeplads så der også er mulighed for kreative aktiviteter i uderummet, hvor vi har et udvalg af ReMida inspirerede aktiviteter.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn**. Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv**. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø**. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde**. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner**. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen**. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Retningsgivende refleksioner og eksempler:

Børnesyn:

Det enkelte barn har en værdi i sig selv og skal have en følelse af at høre til og være betydningsfuld i vores fællesskab. Alle børn er forskellige og skal derfor ses og tilgås forskelligt i den udstrækning det er muligt. Vi går op i hvad børnegruppen interesserer sig for lige nu og hvad der fanger deres interesse. Barnet skal involveres og have medindflydelse i hverdagen, således vil vi gerne høre barnets mening og forstå deres univers. I dette univers har børn brug for rolige og trygheds-skabende voksne. Dette bestræber vi os på at gøre, ved at gå forrest i form af eksempelvis mulighedsskabende temaer, som f.eks. vores traditionelle Olympiske lege, familietema og demokrati i børnehøjde. Ved at være ved siden af som medleger i form af bl.a. spil og forskellige lege. Voksne med tid til nærvær og omsorg. På den måde mener vi, at vi på bedst mulig måde får børn som bliver set, hørt og forstået, gennem årene hos os. Vi vil gerne sammen med forældrene være medskabere af et barneliv med forståelse og tryghed, hvor vi sammen med forældrene er med til at understøtte udviklingen af mod, styrke, selvtillid og selvværd hos barnet.

Dannelse og børneperspektiv, leg, børnefællesskaber og læring.

Alle børn er individuelle og lærer på forskellige måder. Vi må som voksne i et børneunivers være meget opmærksomme på hvad der optager barnet, hvordan barnet tilgår udfordringer, hvordan barnet lærer nye ting og hvad barnet interesserer sig for. Det er en balancegang imellem at kunne forstå barnet, vide hvad barnet har brug for og guide i den rigtige retning, samtidig med at barnet føler sig set, hørt og forstået. Vi vil fremstå som et godt eksempel ved at tale til hinanden i en god tone, vi siger tak når en anden gør os en tjeneste, vi råber ikke højt og vi har det godt og sjovt med hinanden. Vi udviser respekt ved ikke at tale i munden på hinanden og vi hjælper hinanden hvis

der er behov for det. Vi arbejder med ICDP og italesætter de positive handlinger vi gerne vil se mere af.

Legen har en værdi i sig selv og børns leg er et helt væsentligt element i et barneliv, leg og læring hænger uløseligt sammen og børn lærer gennem leg, hvor afprøvning, fordybelse, fantasi, koncentration, forestillingsevne og motivation indgår.
Ikke alle børn kan lege, nogle børn har brug for at lære hvordan man gør. Nogle børn har brug for en stor grad af guidning og hjælp til at komme ind i og med i en leg. Gode, langvarige, velfungerende lege, hvor to eller flere børn er involverede kan leve deres eget liv og gentages i flere dage. Sådanne lege skal have lov at opstå og dem skal vi værne om og have respekt for. I tilfælde hvor det er svært for et barn at komme med eller være en del af en leg, er det en væsentlig forudsætning, at den voksne er deltagende og guidende.

I børnegruppen tilstræber vi et fællesskab hvor det enkelte barn opfatter sig selv som betydningsfuld. Vi lægger mærke til når et barn har fri og ferie og italesætter, at det er dejligt at se barnet, når det kommer tilbage igen.
Vi arbejder med pædagogiske aktiviteter i små grupper, da der derved er lettere at se det enkelte barn, det frigiver tid til ro og fordybelse. I små grupper er det også muligt at være medskabere af gode relationer mellem børn der normalt ikke søger hinanden. Ved at den voksne har indsigt i barnets perspektiv, opnås en forståelse for barnets individuelle livsvilkår og potentialer. Her er det vigtigt løbende at reflektere omkring leg og læringsmiljø og justere sig i forhold til barnets behov. Barnet tilegner sig bedst nye kompetencer, når det oplever mestring, således barnet tilgås i forhold til zonen for nærmeste udvikling. Vi tilstræber at alle kompetencer og sanser bruges og involveres i alle daglige aktiviteter hvor leg og læring i samhørighed indgår.

Retningsgivende refleksioner og eksempler:

Garderoben kl. 9.00: Vuggestue skal på legepladsen og flyverdragter, støvler, hat og vanter skal på. Det er vigtigt at vi ikke er alt for mange i garderoben på samme tid. De mindste skal have hjælp og de største kan det meste selv. Vi voksne guider og sætter ord på hvad vi gør og roser når det lykkes at få benene ned i flyverdragten eller få en støvle på.

Børnehaven: kl. 10.30: Børnehaven skal på legepladsen og børnene kommer i garderoben lidt i hold, så der ikke opstår pladsmangel. Især i vintertiden er det vigtigt, da mange børn har brug for god gulvplads for at komme ned i flyverdragten. Nogle børn har stadig brug for hjælp med tøjet og vi roser de børn der er gode til at hjælpe et andet barn. Det skaber god kontakt og fællesskab mellem børnene, det er rart at få hjælp og det er rart at kunne hjælpe.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Retningsgivende refleksioner og eksempler:

Vi ser hele dagen som et pædagogisk læringsmiljø, lige fra barnet ankommer om morgenen og til det hentes om eftermiddagen. Planlagte og forberedte pædagogiske aktiviteter giver sig selv, vi har som voksne gennemtænkt og reflekteret og har en plan med aktiviteten.

Tider hvor børnene skal fra en aktivitet til en anden (fra stuen og på legepladsen eksempelvis) er også et læringsmiljø.” Nu skal vi snart på legepladsen, så om 10 minutter skal begynde at rydde op”. Børnene bliver forberedt på, at der snart skal ske noget andet, børn og voksne hjælper med oprydningen og sørger for at ikke alle børn går i garderoben på samme tid.

I garderoben opstår der også læring, børnene kan hjælpe hinanden, øve sig i at vente på tur og træne fin og grovmotorik når tøjet skal på.

Læringsmiljøet tilrettelægges, så der tages hensyn til barnet og børnegruppens deltagelse og perspektiv, børnefællesskab og sammensætning.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring.

Retningsgivende refleksioner og eksempler:

Vi tilstræber at der dagligt er mulighed for dialog omkring barnets dag, at vi har en åben og ærlige kommunikation med vores forældre og at der altid er mulighed for at sætte tid af til en samtale uden børn. Vi tilstræber, at barnets første tid hos os, som regel når barnet starter i vuggestue foregår så trygt og roligt som muligt. Det er her vi lærer den nye familie at kende og får særlige oplysninger omkring barnet. Her grundlægges den gensidige tillid som vi tilstræber fortsættes og udvikles i årene barnet er hos os.

Vi reflektere over vores forældresamarbejde i forhold til om vores formidling og daglige kommunikation understøtter et godt samarbejde med gensidig respekt. Forældre har et særligt blik for deres barn og er i besiddelse af vigtige informationer omkring barnet. Vi anser et godt forældresamarbejde som yderst vigtigt i forhold til barnets almene trivsel hos os.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vores udgangspunkt er, at forældrene er de primære personer i børnenes liv. Vi ser børn som udsatte hvis/når de ikke trives fysisk, psykisk eller socialt f.eks. hvis de afviger fra alderssvarende adfærd/udvikling. De har fået en skæv start på livet f.eks. i forbindelse med for tidlig fødsel. De har været udsat for en social begivenhed i familien f.eks. skilsmisse, dødsfald eller arbejdsløshed. Vores opgave i den forbindelse vil være, med udgangspunkt i barnets og forældrenes ressourcer, at støtte og yde særlig opmærksomhed, således at barnet får optimale opvækstvilkår som på sigt forhindrer eksklusion.

Alle børn har en værdi i sig selv og et barn i en permanent eller forbigående udsat position skal møde de samme muligheder for trivsel, læring udvikling og dannelse som andre børn. Det er meget individuelt hvad barnet har brug for hjælp og støtte til. Via vores samarbejde med PPR udarbejdes handleplan for det enkelte barn og familie.

At børn med særlige behov bliver set og hørt og oplever sig som en del fællesskabet. At børnene føler sig anerkendt og respekteret af andre børn og voksne. At et barn med særlige behov er lige så selvfølgelig en del af vores fællesskab som alle andre børn.

Vi finder barnets ressourcer
Vi fortæller positivt om barnet og dets historie
Vi laver struktur og forudsigelighed
Vi laver små grupper
Vi sørger for rolige og trygge rammer

Vi undersøger hvad barnets adfærd kan skyldes
Vi udarbejder en handleplan, som jævnligt justeres
Vi ser på om barnet mestrer at danne relationer til voksne og børn og om det er i stand til at lege med andre børn.
Derfor er det vigtigt, at vi i personalegruppen er åbne og ærlige i forhold til det er svært.
At vi sammen kan reflektere
At vi tør spørge ind til/ bryde ind i en kollegas praksis.
At vi anvender den positive og relationsorienterende tilgang (ICDP)

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Refleksioner og eksempler:

Hos os starter de fleste børn i førskole SFO til marts. Enkelte børn, som vi sender til privatskoler, har ikke førskoleordning, og vi har derfor børnene frem til skolestart i august. Hos os har vi typisk mellem 5 og 7 kommende skolebørn. Når barnet fylder 5 år, taler vi med forældrene om, at vi nu, sammen med dem vil forberede børnene til kommende skolestart.

Sammenhængen starter i bund og grund allerede, når barnet starter i børnehave. I børnehaven arbejder vi med følgende, som barnet mere eller mindre forventes at kunne mestre inden starten i børnehaveklassen.

Social kompetence:

Selv at tage initiativ til leg og komme med ideer til leg, kunne deles og skiftes om tingene, lære om turtagning.

Sprog:

Læren om hvad en dialog er og hvordan den foregår, læren om bogstaver, tal og lære at skrive sit navn. At kunne sætte ord på følelser.

Konfliktløsning:

Lære at løse konflikter, bede om hjælp fra en voksen.

Selvkontrol:

At kunne regulere sig selv, i forhold til at forstå og kunne navigere i børnehusets kultur. At kunne fordybe sig og ikke lade sig styre af eksempelvis udefrakommende impulser.

Forståelse for at tingene hænger sammen og er afhængige af hinanden.

Når der er et år til kommende børnehavestart.

Helt praktisk betyder det at barnet forberedes på at klare toiletbesøg uden hjælp, selv sætte madkassen i køleskabet, tage tøj og sko af og på, selv vinke farvel, vente på tur, lytte når andre taler uden af afbryde, kunne gå forrest på tur, skrive sit eget navn, styrke sociale kompetencer ved at kunne sige fra på en god måde.

Børnene præsenteres for aktiviteter som henvender sig til kommende skolebørn, tal og bogstaver, spil og leg som henvender sig til 5-6 årige børn ture og aktiviteter for førskolebørnene, eksempelvis besøg på børnenes kommende skoler.

Vi afslutter med et projekt efter interesse fra børnene. De sidste to år har vi haft et Regnskovsprojekt, hvor hvert barn har valgt et fokusdyr, som der er arbejdet med i forskellige former over et par måneder. Yderligere har haft en tur for skolebørnene til Fladbro, hvor børnene går hjem. Formålet med turen er: sammenhold, venskab, hygge, læring i naturen, sejren over at kunne gå lang og nå godt hjem igen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Refleksioner og eksempler:

Vi er ofte indgået i samarbejde med VIA Randers, typisk er der forløb med pædagogstuderende der øver pædagogiske forløb med vores børnehavebørn. Aktiviteterne foregår oftest på VIA som ligger fem minutters gang fra os, hvor vi deltager i aktiviteter i VIAs motorik sala, nogle gange foregår aktiviteterne hos os primært i uderummet.

Museum Østjylland/ børnebiblioteket: Da vi ligger så tæt på Museum Østjylland og børnebiblioteket deltager vi ofte i musik/ teater arrangementer og kreativ udsmykning af børnebiblioteket.

Randers Naturcenter: Vi deltager ofte i planlagte arrangementer på Randers naturcenter og arrangementer og tiltag med ReMida Randers.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Refleksioner og eksempler:

Lærings og børnemiljø er på samme måde som de voksnes arbejdsmiljø noget, vi hele tiden er forpligtet til at forholde os til. I forhold til det fysiske, psykiske og æstetiske miljø er vi opmærksomme på hvor børnene søger hen for at lege, hvad de finder hyggeligt, udfordrende og spændende både inde og ude. Vi vurderer løbene om vores lokaler er indbydende, om her er rent og pænt, at her er ryddeligt og om børnenes kreative produkter, samt vores dokumentation er præsenteret på en behagelig og indbydende måde. Vi er opmærksomme på vores støjniveau, at vi taler til hinanden uden at råbe, at lokalerne er lydisolerede og at vi jævnligt lufter ud og anskaffer os nyt legetøj. At vi har bøger i børnehøjde der også relaterer til det emne vi arbejder med, at vi "fanger" det som optager børnene. Vi er skærpede i vores opmærksomhed på hvad børnene siger og giver udtryk for, eksempelvis til vores morgensamlinger. Når vi har forskellige samtaleemner, som kan være enten spontane, forberedte eller bare kan bestå af spørgsmålet:" Hvad har du lyst til?" og " hvor og med hvem vil du gerne lege?" At vi er opmærksomme på, hvordan børnene har det med hinanden, om der er børn der har svært ved at være en del af fællesskabet, eller har svært ved at indgå i legrelationer. Har hvert barn mindst en' god ven? Og hvordan kan vi som voksne understøtte barnet i at udvikle sociale kompetencer? I forhold til helt små børn er vi opmærksomme på kropssprog, er de glade, deltagende, aktive, og udvikler de sig i forhold til sig selv? Er børnene glade når de ser os voksne og deres kammerater om morgenen og har vi et godt og åbent samarbejde med forældrene, hvor vi har respekt for hinanden og kan finde ud af italesætte det der måske er svært inden det bliver for svært?

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Alsidig personlig udvikling 0-3 år:

At barnet udvikler selvværd og selvtillid i en ramme af tryghed, nærvær og gentagelser. At hvert barn føler sig velkommen og ser sig selv som en del af fællesskabet. Vi har blik for at barnet er unikt, med helt individuelle kompetencer, alle børn er specielt gode til noget særligt: at være en god kammerat, at kunne lytte, tegne, male, synge, lege, løbe. Det gælder om at fokusere på det barnet er godt til, der ved bliver det lettere at understøtte barnet i de områder hvor det har brug for at bliver styrket. Alle børn udvikler sig forskelligt tempo og vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone. Hos helt små børn handler det som voksen om at væres støttende, hjælpende og motiverende, så barnet får en tro på at det kan noget i kraft af sig selv og derved spirende udvikler selvhjulpenhed. Hos os er der vigtigt at vi får sagt godmorgen og farvel til hinanden, så ingen går og kommer uden nogen bemærker det. I vuggestuen arbejder vi meget med udvikling af selvhjulpenhed, så barnet oplever glæden af at kunne tegne, male, synge, lave puslespil, lege, tage tøj af og på, hjælpe til, rydde op og derved opleve sig selv som betydningsfuld for fællesskabet. Vi ser på om barnet viser tegn på omsorg overfor andre og om barnet giver udtryk for følelser og at barnet lærer at sige til og fra, at barnet er nysgerrigt og udforsker omverdenen.

Alsidig personlig udvikling 3-6 år:

At barnet tilbydes mange forskellige muligheder for at deltage aktivt og få betydningsfulde sociale og kulturelle erfaringer. Vi har blik for, at barnet er unikt med helt individuelle kompetencer, alle børn er specielt gode til noget særligt: At være en god kammerat, at kunne lytte, tegne, male, synge, lege. Det gælder om at fokusere på det barnet er godt til , derved bliver det lettere at understøtte barnet i de områder hvor det har brug for at blive styrket. Vi tager således udgangspunkt i det enkelte barns rolle i fællesskabet og stiller relevante udviklingsmæssige krav i forhold til barnets interesser, kompetencer og særlige styrker og tilgår barnet med udgangspunkt i nærmeste udviklingssone og i et ressourceorienteret perspektiv. Det enkelte barn skal opleve glæde, små og store sejre og tro på at det kan noget selv, således at barnet oplever en grundfølelse af at høre til i fællesskabet. Vi voksne skal være gode rollemodeller, vi viser gennem vores kropssprog og italesætter, at vi holder af og respekterer barnet som det er. Vi er tydelige og autentiske voksne, så barnet ikke er i tvivl om hvad vi mener, vi lærer barnet, at det er nok at sige en ting en' gang, og at vi udviser respekt for andre mennesker, og at det ikke er ok at drille og at vi har forståelse for, at nogle mennesker ikke er som vi selv. Vi hjælper barnet med at sætte ord på følelser og spørger om barnets mening og vi øver i at kunne sige til og fra på en positiv måde.

I børnehaven vil vi understøtte barnets evne til:

At vise omsorg for andre/ empati

At barnet tør stå frem i en gruppe

At barnet lærer at sige til og fra på en god måde

At børnene taler pænt til hinanden

At barnet har respekt for andre mennesker

At barnet udvikler selvværd og selvtillid.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Social udvikling 0-3 år:

Understøtte barnets sociale kompetencer, så barnet lærer at knytte venskaber og deltage i sociale aktiviteter. At barnet alt efter udvikling og kompetencer lærer at behandle andre som det gerne selv vil behandles, at kunne vente på tur,at lære at lege, at være en god ven, at kunne deltage i alsidige aktiviteter, at kunne hjælpe med at trøste en ven. Tryghed, nærvær og gentagelser er nøgleord for vores vuggestue.

Hver morgen har vi frugtsamling eller udehold, hvor vi blandet synger, rimer og remser og snakker om udvalgte emner, eksempelvis former og farver, forskellige dyr, vejr og årstid. Barnet lærer at lytte og deltage i en aktivitet og barnet lærer at deltage i et socialt fællesskab. At være den der bliver lyttet til, eller være den der vælger en sang som vi alle skal synge (primært fagtesange, så børn uden et verbalt sprog også kan være med). Mange af vores børn har større søskende i huset og hos os er det naturligt og hyggeligt, at de af og til søger hinanden og har mulighed for at være lidt sammen. Vores børn ser, at vi i vores fællesskab er store og små sammen og at vi tager hensyn til hinanden. Vi ser på vores børn og lægger mærke til om de er trygge og bevæger sig rundet i huset og om børnene er trygge ved og nyder samværet med større børn. Vi ser på om

børnene viser tillid til andre børn og voksne, om barnet viser glæde ved udvalget af aktiviteter og udvikler sig alderssvarende og i forhold til sig selv.

Social udvikling 3-6 år:

At barnet anerkendes og respekteres for den person de er og har en oplevelse af at være betydningsfuld i fællesskabet. At barnet oplever tryghed og tillid i dets relation til børn og voksne i huset. At barnet inddrages og opmuntres til at væres aktive deltagere i fællesskabet og lærer at samarbejde med andre børn og voksne. At det enkelte barn opnår forståelsen af sig selv og derved har lettere ved at indgå i socialt samspil og fællesskab med andre. Vi taler pænt til hinanden og behandler hinanden som man gerne selv vil behandles og at hvert barn føler sig betydningsfuld. At barnet lærer at udvise respekt for andre mennesker, vi lytter til hinanden og tager hensyn til dem der er yngre og ikke kan så meget som vi selv kan. Vi hjælper hinanden og er gode ved hinanden. Konflikter er uundgåelige hvor der er mennesker sammen, vi lærer vores børn at der er ok at være uenige og giver dem redskaber til at nedtrappe konflikten og komme videre på en god måde bagefter og vi øver i at bruge sproget når vi løser konflikter.

Et godt børnemiljø understøttes, så vi fremmer at venskaber opstår, vi er opmærksomme på hvilke børn der leger og fungerer godt sammen og hvem der har brug for hjælp til at lege og være med i fællesskabet. Vi har løbende fokus på hvordan børnene har det i gruppen, da børnene hele tiden udvikler sig og der derved dannes nye sociale relationer. Vi taler med forældrene om fordelene ved at invitere andre børn med hjem og understøtter og giver råd om lege og legerelationer. Planlagte og vokseniniterede aktiviteter kan igangsættes med det formål at understøtte samhørighed og fællesskabsfølelse. Aktiviteter i små grupper åbner mulighed for at det enkelte barn bedre kan bliver set og hørt og det kan understøtte relationer børn og voksne imellem.

Vi er gode rollemodeller og viser gennem kropssprog og tale, at vi holder af og respektere barnet. Vi er tydelige og autentiske voksne, så barnet ikke er i tvivl om hvad vi mener, vi lærer barnet, at det er nok at sige en ting en' gang og at vi udviser respekt for andre mennesker. Vi roser det vi gerne vil se mere af (ICDP) og italesætter succesoplevelser. Vi hjælper barnet med at sætte ord på følelser.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Kommunikation og sprog 0-3 år :

Det talte sprog er en væsentlig forudsætning for at kunne give udtryk for meninger, ønsker og behov. Vores børn understøttes i at tilegne sig det talte sprog, i første omgang i kombination med mimik og kropssprog. Det helt lille barn uden talesprog er afhængig af at bliver set og forstået af en nærværende voksen. Den voksne sætter ord på det der sker, på en klar og tydelige måde og i et tempo så barnet kan følge med, så barnet får lyst til og understøtte i at kommunikere. Barnet deltager i sang og musik, verbalt såvel som nonverbalt (vi bruger som oftest fagtesange, som gør det lettere at deltage og forstå uden et verbalt sprog). Alt efter barnets aldersmæssige og sproglige udvikling understøttes barnet i forhold til nærmeste udviklingszone. At sætte ord på dagen, betyder for os, at vi bare sætter ord på det vi gør sammen med barnet. Vi taler om dagens oplevelser og indtryk, vi læser højt – primært dialogisk læsning. Vi gentager og forklarer ord for at fremme forståelsen og give barnet lyst til at kommunikere.

Vi retter ikke men gentager det korrekte.

Vi spejler og sætter ord på barnets følelser.

Vi er tydelige i vores betoning, memik og gestik.

Vi lytter til barnet og opfordrer barnet til at lytte til de andre børn og voksne.

Når vi lytter til hinanden oplever barnet, at det slet ikke er nødvendigt at tale/ råbe højt for at blive hørt.

For alle børn er det vigtigt med ro omkring eksempelvis læsning, så vi søger så lidt baggrundsstøj som muligt, af samme grund er vuggestuen og børnehaven kun i ydertimerne samlet i huset. Fordybelse og samtale om en fælles oplevelse giver grobund for gode samtaler: ” Kan du huske da vi?” ” Det var dengang vi var i parken og samlede kastanjer.” På vores tavle i køkkenet har vi tal fra 1-10, samt billeder eller andet vi har fokus på lige nu: Det kan være fokus ord som: Erantis, vintergæk, karse, påskeæg, som over tid implementeres i børnenes ordforråd, fordi vi over længere perioder arbejder med udvalgte ord over en længere periode og i mange sammenhænge.

Kommunikation og sprog 3-6 år:

Det verbale sprog fylder rigtig meget i børnehaven og barnet skal have mulighed for at udvikle sig sprogligt igennem alle hverdagens aktiviteter. Barnet skal understøttes i at udvikle nysgerrighed

og interesse for tegn og symboler i den skriftssproglige verden (bogstaver og tal). Det talte/ verbale sprog er en væsentlig forudsætning, sammen med kropssprog og mimik, for at kunne give udtryk for meninger, ønsker og behov.

At kunne sige til og fra og frit kommunikere med omverdenen er en forudsætning for at kunne indgå i et frugtbart socialt fællesskab. Små og større børn har brug for voksne der lytter med indlevelse og nærvær. Det verbale sprog skaber kontakt, forståelse og åbner døren til viden og erfaring.

Vi er opmærksomme på, at barnet alt efter alder og sproglig udvikling understøttes så optimalt som muligt. Nogle børn har brug for ekstra hjælpe til sproglig udvikling og vi samarbejder med talepædagoger gennem PPR.

Vi er opmærksomme på børn med større eller mindre sproglige udfordringer, børn der på forskellige vis har brug for at bliver understøttet i deres sproglige udvikling. Vi er i dialog med barnet om dets hverdag og oplevelser. Vi giver børnene mulighed for at styrke sproget igennem højtlæsning, dialogisk læsning, rim og remser, sange og forskellige lege. Den daglige dialog, hvor barnet oplever, at den voksne gerne vil samtale og at der også er tid til det. At vi er opmærksomme på at stille spørgsmål som inviterer til samtale, ved blandt andet at stille spørgsmål der ikke kun kan besvares med et ja eller nej. At vi er opmærksomme på, at vi er opmærksomme på, at alle børn i løbet af en dag får brugt deres verbale sprog aktivt. I forhold til sproglig udvikling er gentagelser vigtigt, via tematisk sprogarbejde, hvor der igennem længerevarende forløb understøttes læring og forståelse af nye ord. I forbindelse med et regnskovstema, kan vi eksempelvis vælge at have fokus på ord som: Lemur, kuppel, tropisk klima, hvor ordene kan printes ud så børnene ikke bare høre ordene, men også ”læse” dem på tavlen.

At barnets verbale sprog er i udvikling

At barnet bruger sproget aktivt

At barnet udviser interesse for bøger

At barnet kan lide at rime og remse

At barnet viser interesse for det skrevne sprog

At barnet synger med

At barnet kan fortælle noget til en gruppe

At barnet selv byder ind til dialog

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Krop, sanser og bevægelse 0-3 år:

Små børn lærer med kroppen og vi arbejder med børnegruppen og det enkelte barns motoriske udvikling ud fra en viden om, at den grundlæggende motoriske udvikling er basis for at udviklingen inden for andre områder bliver så optimal som muligt.

De voksne skaber rammer, hvor børnene har mulighed for at bruge kroppen, rejse sig, gå rundt ved møblerne og i øvrigt har nem adgang til legetøj, det vigtige er at støtte og opmundre barnet til at være nysgerrig fordi nysgerrighed er med til at understøtte barnet i at bevæge sig aktivt og bruge kroppen. Børnene tilbydes et alsidigt udvalg af vokeniniterede og spontane aktiviteter, hvor både fin og grovmotorik øves. Vi vægter selvhjulpenhed højt og arbejde ud fra, at hvad barnet kan selv, skal det gøre selv. Selvfølgelige situationsafhængigt og i forhold til barnets alder og udvikling. Helt små børn motiveres ofte af at hjælpe til med at rydde op, finde frem, kravle op og ned, tage tøj på og af, så ud over planlagte og vokseninitierede aktiviteter er der et væld af muligheder for at styrke den fin og grovmotoriske udvikling. Vi tilgår barnet i forhold til nærmeste udviklingszone, roser og motiverer, hjælper og understøtter i den udstrækning og inden for de forudsætninger barnet har. Her er det vigtigt at vide, at alle børn udvikler sig i forskelligt tempo, nogle har fuld

fart på og andre er mere forsigtige og har måske brug for at bliver opmuntret mere og at have en voksen tættere på.

Vi har fokus på om barnet:

At barnet følger en normal motorisk udvikling

At barnet deltager i daglige aktiviteter

At barnet udviser glæde ved at bruge kroppen

At barnet kan lide at tumle og have fysisk kontakt

At barnet udvikler sig motorisk i forhold til sig selv.

Krop- sanser og bevægelse 3-6 år:

Først og fremmest vil vi gerne se at barnet udvikler accept af og forståelse for egen krop og oplever glæden ved at være i bevægelse. At vi har fokus på børnenes fysiske sundhed, herunder også ernæring og hygiejne. Gennem vokseninitierede aktiviteter styrkes barnets fin og grovmotoriske udvikling, så det også sker at barnet oplever at turde prøve noget nyt, udviske grænser, bryde forhindringer og derved mærke små og store sejre. At børnene oplever glæde ved deres krop, ved hvordan kroppen fungerer (hjerte, lunger, muskler, knogler og led) og at vi giver barnet en forståelse for hvad der er sundt for kroppen at spise.

Vi bruger i stor udstrækning vores nærmiljø, Tøjhusparken og Skovbakken hvor der er rig mulighed for grovmotoriske udfordringer (løbe, klatre, gå/ løbe på ujævnt underlag, op og ned af bakker, gynge, rutsje) På legepladsen kan vi lave motorikbaner hvor vi øver balance og koordination. Vi tilgår barnet i forhold til nærmeste udviklingszone og i forhold til motivation er det vigtigt at give barnet udfordringer som ikke er for lette og heller ikke for svære.

Vi har fokus på:

At barnet vi viser glæde ved bevægelse

At barnet selv er opsøgende

At barnet udvikler sig kontinuerligt i forhold til sig selv

At barnet har et begreb om sund mad

At barnet vasker hænder før spisning og efter toiletbesøg

At barnet udfordrer egen fysiske formåen

At barnet tør prøve nyt og overskride egne grænser

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Natur, udeliv og science 0-3 år:

At børnene oplever glæde ved at komme udenfor og at være i naturen, at vi er ude hver dag på legepladsen uanset vejret, så barnet kontinuerligt lærer at omgås naturen og føle sig dus med planter, træer, små dyr, vind og vejr og årstidernes skiften. At børnene får mulighed for at udforske og få forklaret, at vi italesætter det vi ser og oplever, sne, regn, sol, blæst. At vi ser og mærker på træer og buske, blade, insekter – bænkebidere, myrer, mariehøns. At barnet leger med sand og vand, at vi går på små ture i vores nærmiljø.

At barnet tilegner sig viden om, at vi værner om naturen og omgås planter og dyr på en respektfuld måde og at vi rydder op efter os og lægger affald i skraldespanden.

Vi har fokus på:

At barnet kan lide at være ude i alt slags vejr.

At barnet bruger naturens materialer i leg

At barnet viser glæde ved at være i naturen

At barnet spirende vi ser forståelse for vejret (varmt, koldt, regn, sol)

Natur, udeliv og science 3-6 år:

At barnet understøttes i at udvise respekt og forståelse for naturen og oplever glæde ved udelivet. At barnet lærer naturen at kende gennem alle sanser og derved oplever naturen som en kilde til og rum for leg, oplevelse, udforskning, viden og læring. At barnet ud fra alder og viklingsniveau tilegner sig mange forskellige erfaringer med natur og miljø. Det er vigtigt for os, at barnet føler sig tryg og ”hjemme” i naturen og føle sig dus med planter, små dyr, vind og vejr, årstidernes skiften, at børnene leger ude hver dag i al slags vejr og løbende får en fornemmelse for hvilken påklædning der passer til vejret. Børnehaven spiser hver dag frokost på legepladsen, i en overdækket port, så det ikke gør noget at det regner og blæser, eller er koldt eller varmt. Vi gør det som en selvfølge og oplever, at børnene trives rigtig godt med at spise ude i det fri. Børnene lærer at ryde op og holde orden på legepladsen og samle affald op, så det er rart og indbydende at komme udenfor. Børnehaven er ofte på tur, vi benytter i stor udstrækning vores nærmiljø, Skovbakken og Tøjhusparken, vi har regnskovskort til alle børn, hvilket åbner en unik mulighed for at opleve naturen, som den ser ud i helt andre dele af verden. Vi vil gerne give børnene perspektiv, så de opnår forståelse for der komplekse i, at eksempelvis træer den ene dag giver ly for regnen og den næste dag skygger for solen. Vi vil være rollemodeller, som stimulerer børnenes nysgerrighed og vi ser vejen ved at gå foran, ved siden af og bagved børnene når vi lærer at undersøge, studere og værne om naturen. Hvorfor er det regnvejr? Hvorfor er det tordenvejr? Hvorfor skal vi ikke smide affald i naturen? Hvorfor er det vigtigt at behandle dyr og planter med respekt? Hvad er papir lavet af? Hvorfor har vi et fælles ansvar for at passe på naturen?

Vores medlemskab af ReMida understøtter tanken om at genanvende og bruge ting der er i overskud til at fremstille kreative og innovative ting i vores kreative værksted.

Vi ser på om barnet:

Viser glæde ved at opholde sig i naturen

Behandler natur, planter og smådyr med respekt.

Er glade for udendørs aktiviteter

Bruger naturens materialer i leg

Bringer viden i spil overfor os, forældre eller andre børn

Er nysgerrige og undersøgende.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Refleksioner og eksempler:

Kultur, æstetik og fællesskab 0-3 år:

At introducere barnet i den mangfoldighed af kulturelle udtryksformer, som vi er en naturlige del af. At barnet tilegner sig Børnehusets kultur og kan agere og navigere i denne. At vi tydeligt viser barnet, at forældre og personale taler sammen og har det godt sammen.

At barnets kunst og øvrige fremstillede produkter fremvises på barnets stue, at barnets produkt gerne må væres fremme længe, så barnet oplever det som værdifuldt, at det har fremstillet noget som vi kan lide at se på og som vi værner om. Vi ser på om stuen fremstår indbydende, at der er koordineret i forhold til produkter og at her er ryddeligt og pænt, således at det bliver overskueligt for barnet at være i.

Vi tager udgangspunkt i traditioner hvor vi forbereder jul, fastelavn, påske og halloween og barnets fødselsdag. Traditionen tro, har vi en årlig dag med barnets familie på Randers Naturcenter,

Fastelavnsfest, Juletræsfest og luciadag. Jule drillenisserne Holger i vuggestuen og Julle og Julius i børnehaven.

Børnene tilbydes et bredt udvalg af udtryksmuligheder: tegne, male, dekorere, samle, synge, danse, læse, være på børnebiblioteket, teater, deltagelse i kulturelle tilbud og arrangementer.

Vi ser på om barnet:

Tilegner sig børnehusets kultur

Begynder at genkende traditioner og er trygge i aktiviteterne

Deltager i kreative aktiviteter

Viser glæde, nysgerrighed og gåpåmod

Kultur, æstetik og fællesskab 3-6 år:

At introducere barnet i den mangfoldighed af kulturelle udtryksformer, som vi er en naturlige del af. At barnet tilegner sig Børnehusets kultur og kan agere og navigere i denne. At vi tydeligt viser barnet, at forældre og personale taler sammen og har det godt sammen.

At barnets kunst og øvrige fremstillede produkter fremvises på barnets stue, at barnets produkt gerne må væres fremme længe, så barnet oplever det som værdifuldt, at det har fremstillet noget som vi kan lide at se på og som vi værner om. Vi ser på om stuen fremstår indbydende, at der er koordineret i forhold til produkter og at her er ryddeligt og pænt, således at det bliver overskueligt for barnet at være i.

Vi tager udgangspunkt i traditioner hvor vi forbereder jul, fastelavn, påske og halloween og barnets fødselsdag. Traditionen tro, har vi en årlig dag med barnets familie på Randers Naturcenter, Fastelavnsfest, Juletræsfest og luciadag. Jule drillenisserne Holger i vuggestuen og Julle og Julius i børnehaven.

Børnene tilbydes et bredt udvalg af udtryksmuligheder: tegne, male, dekorere, samle, synge, danse, læse, skrive, være på børnebiblioteket, teater, udklædning, deltagelse i kulturelle tilbud og arrangementer.

Vi ser på om barnet:

Tilegner sig børnehusets kultur, normer og værdier

Genkende traditioner og er trygge i aktiviteterne

Deltager i kreative aktiviteter

Viser glæde, nysgerrighed og gåpåmod

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

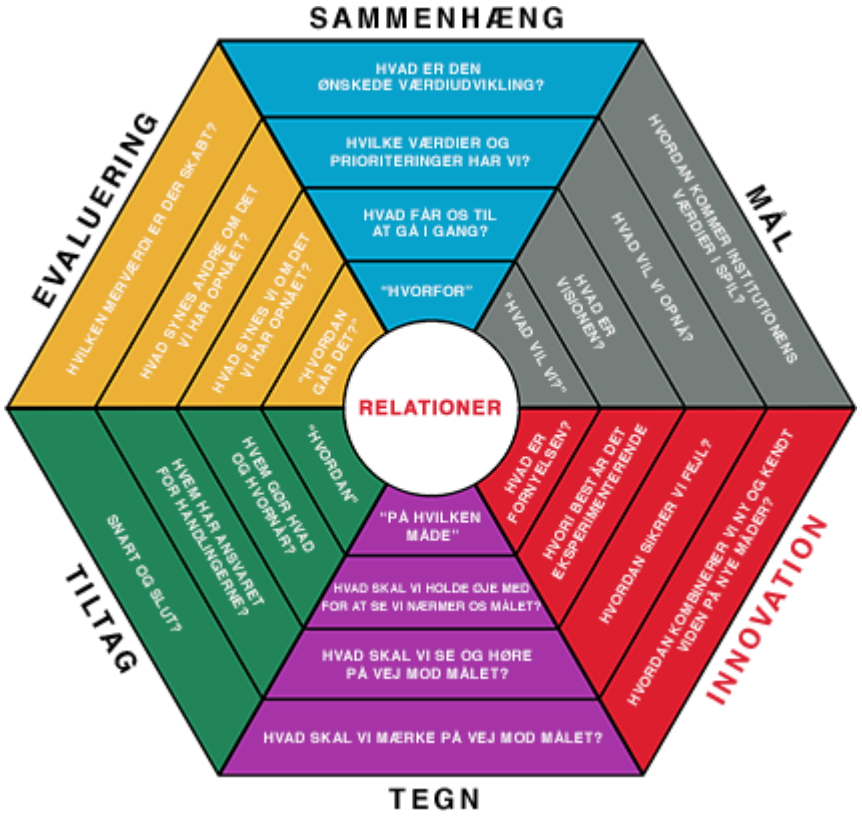
.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vores læreplan set i forhold til vores evalueringskultur:

Vi anvender SMITTE modellen.

Eksempel:

Smitte modellen kan laves over et længere pædagogisk forløb, et eller flere læreplanstemaer, på et enkelt barn eller en børnegruppe. Vi laver SMITTE modeller der hvor det giver mening og der hvor vi kan udvikle os og bliver klogere på praksis.

Vi har en løbende og nogle gange daglig dialog med forældrene om barnets udvikling. Dybere samtaler, hvor der er behov for tid og ro, tilbyder vi samtaler i månederne september, oktober og november eller hvis der opstår behov.

I dagligdage anvendes iagttagelser og praksisfortællinger som kan deles på personalemøder som afholdes hver 6 uge eller på bestyrelsesmøder som afholdes 4 gange årligt eller efter behov.

En del af vores evaluering og dokumentation består af fortællinger på billedrammer på væggene på barnets stue og henvender sig til vores børn og forældre, som sammen kan dele oplevelser og forløb og som bidrager til sammenhæng for barnet mellem hjem og vuggestue/ børnehave. Når der er billeder at se på, lægger det ofte op til samtale især for det helt lille barn, som endnu ikke har et udviklet verbalt sprog. Herudover udarbejdes TRAS på 0-3 års området og Sprogscreening ” Hjernen og hjertet” for 3-6 års området.

Eksempel på SMITTE-model for 2023:

SMITTE
Fra jord til bord

Sammenhæng:
Vores tema for i år hedder ”fra jord til bord”. I dette tema vil vi det første halve år have fokus på forskellige dyr. Helt præcist fisken, hønen, grisen og koen. Efter sommerferien vil vi have fokus på forskelligt plantebaseret mad. Ideen til dette tema opstod i dagligdagen i snakken med børnene. Der gik det op for os, at nogle af børnene havde en forestilling om at maden, vi spiste, kom fra et supermarked. Derfor tænkte vi, at det kunne være spændende med et tema, som lærte børnene, hvor maden kom fra og ideen ”fra jord til bord” blev til virkelighed. Undervejs i dette tema sikre vi os, at vi kommer omkring alle seks læreplanstemaer.

Mål:
Under sammenhæng står der, at vi gerne vil lære børnene hvor maden kommer fra.
Vi vil gerne give børnene mulighed for at lære og opleve følgende:

- En videns del som omhandler viden om de fire dyr.
- En videns del som omhandler hvilket dyr maden kommer fra.
- Give børnene mulighed at smage på maden fra de fire forskellige dyr og dermed være madmodige.
- Give børnene mulighed for ture ud af huset, hvor vi skal se og opleve dyrene i naturen.
- Give børnene mulighed for at lade kreativiteten udfolde sig med forskellige krea projekter.
- Give børnene mulighed for at synge med eller lytte til sange om dyrene.
- Give børnene mulighed for at høre og lytte til en god historie om dyrene.
- Give børnene mulighed for at lære hvad plantebaseret mad er.

For at blive klogere på disse mål, så bliver målene mere konkrete under tiltag.
Derudover håber vi på, at dette tema ”fra jord til bord” kan blive en del børnenes leg.

Inklusion:
Alle mål og tiltag er taget ud fra en inkluderende og fællesskabs tankegang/anskuelse. Hvilket betyder at alle tiltag og intentioner gælder alle børn.
Vi vil gøre vores ypperste for, at alle børn får en større forståelse for ”hvor maden kommer fra”, det samme gør sig gældende ved de andre tiltag, som udføres undervejs i dette tema ”fra jord til bord”.
Vi vil også gøre vores bedste i forhold til at ramme flow og zonen for nærmeste udvikling, dette betyder at vi vil arbejde med både større og især arbejde i mindre grupper.

Tiltag:
For at give børnene den bedst mulige overskuelighed i forhold til ”hvor maden kommer fra” har vi valgt at snakke og fortælle om et dyr ad gangen. Det vil med andre sige, at vi fordyber os i fisken, hønen, grisen og koen en ad gangen. Hvert dyr har vi fokus på i en månedstid og slutter af med en opfølgningsperiode til sidst. Hvert dyr har deres egen skabelon med aktiviteter / tiltag som omhandler dyret.
Denne skabelon / tiltag ser således ud og hænger sammen med vores overordnede mål som vi nu gør mere konkrete:

En videns del som omhandler viden om de fire dyr:
Her vil vi til vores formiddagssamlinger snakke med børnene om dyrene, her kommer vi til at snakke om følgende:
Hvad dyrene spiser og drikker dyrene?
Hvordan ser de ud og hvad hedder f.eks. en grisenæse eller hvad hedder deres børn osv.?
Hvor bor dyrene?
Har dyrene en speciel evne, et specielt talent?
Det er ikke kun til vores samlinger vi kommer til at snakke om dyrene og de opstillede spørgsmål. Vi kommer

sikkert også til at snakke om dyrene i leg ude på legepladsen samt til vores ture ud af huset, hvor især turene til Regnskoven og Naturcenteret vil have et ekstra fokus på disse snakke.

En videns del som omhandler hvilket dyr maden kommer fra:
Her snakker vi primært om hvilken slags mad som kommer fra de forskellige dyr.

- Hvilken slags mad kommer fra en fisk?
- Hvilken slags mad kommer fra en høne?
- Hvilken slags mad kommer fra en gris?
- Hvilken slags mad kommer fra en ko?

Dette bliver også en del af vores formiddagssamlinger, vores lege på legepladsen og vores ture ud af huset.

Give børnene mulighed for at smage på maden fra de fire forskellige dyr:
Når vi nu har fundet ud af hvilken slags mad som kommer et af de fire dyr, så er tiden også kommet til at smage på maden. Vi skal nemlig øve os på at være madmodige. Udover at være madmodige og turde smage på maden, så snakker vi også om forskellighed.

- At det fra barn til barn er forskelligt hvad man synes smager godt.
- At maden nogle gange smager anderledes end det vi forstiller os.
- At maden fra koen, grisen, hønen og fisken lugter og ser forskelligt ud.

Det er også under dette tiltag vi vil lave smør selv dage med børnene. Her skifter vi madpakken ud med mad fra de fire dyr.

Give børnene mulighed for ture ud af huset, hvor vi skal se og opleve dyrene i naturen:
Under dette mål vil vi gerne give børnene mulighed for at se på dyrene. Dette sker med ture ud af huset både som store fælles ture, men også i små grupper af 5-6 børn. Vi vil bl.a. tage på tur til Randers Regnskov og se på bl.a. grisen og koen ude i deres ”Danmarkspark” samt ture til Randers Naturcenter, hvor vi bl.a. vil se nærmere på hønsene.

Give børnene mulighed for at lade kreativiteten udfolde sig med forskellige krea projekter:
Her vil vi gerne give børnene mulighed for at udfolde sig kreativt. Der vil med hvert dyr være mulighed for at lave noget kreativt. Vi har en plan om at lave et ”akvarie” eller ”en lille bid af havet”, hvor alle børn skal lave deres egen fisk. Vi vil også gerne lave en ”hønerede”, hvor alle børn skal lave deres egen høne. Vores plan er også at lave en ”indhegning”, hvor alle børn kan lave deres egen gris eller ko eller begge dele.

Give børnene mulighed for at synge med eller lytte til sange om dyrene:
Vi vil undervejs synge nogle sange om dyrene. Dette får vi bl.a. hjælp til af musikpædagog Birgitte Debel Krag, som kommer en gang om ugen i starten af året. De sange vi lære her, dem tager vi med os til vores samlinger, så vi kan synge nogle sange hvor koen, grisen, hønen og fisken bliver nævnt. Måske vi undervejs finder flere sange om dyrene?

Give børnene mulighed for at høre og lytte til en god historie om dyrene:
Her vil vi tage på biblioteket og låne nogle bøger. Disse bøger må børnene gerne sidde at kigge i og stille spørgsmål til. Vi vil også give børnene mulighed for både højtlæsning og dialogisklæsning. Måske nye spørgsmål kommer til eller vi på den måde kan fornemme at børnene for en større viden om disse dyr...?

Give børnene mulighed for at lære hvad plantebaseret mad er:
Her er vores plan, at børnene skal igennem tre dele i form af hvad plantebaseret mad er. Der vil være billede og snakke del, en science del of en smags del.

- Her vil snakke om og se billeder af hvad plantebaseret mad er i form af korn, frugt og grønsager. Dette primært til vores formiddagssamlinger.

- Vi vil også plante nogle grønsager selv, hvor vi vil passe dem og se dem vokse og gro. Dette vil foregå på legepladsen og skal ses som børnescience og være medvirkende til at børnene for en forståelse af, at vi er afhængige af naturen.
- Vi vil også prøve at smage på den plantebaseret mad. Vi har på legepladsen både nøddetræer og æbletræer, som også skal ses vokse og gro samt smages på. Måske det smager bedre, når børnene har en følelse af selv at være med til at "lave" maden?

Tegn: (hvad forventer vi at se)

Vi forventer at høre en masse fortællinger eller spørgsmål indenfor disse fire punkter:

- Vi forventer at se nysgerrige og videbegærlige børn, som er undrende og stiller spørgsmål til det vi fortæller til bl.a. vores samlinger.
- Vi forventer at børnene i nuet fortæller eller stiller spørgsmål omkring det de har lært bl.a. ved madpakke tid, leg på legepladsen, ved læsning af bøger eller på ture ud af huset.
- Vi forventer at se børnene lege og fortolke kreativt og fantasifuldt i fri leg.
- Vi forventer at høre fra forældrene, som fortæller om hvad børnene fortæller om derhjemme omkring temaet fra jord til bord i Børnehuset.

Tegn: (hvad så vi)

Her er en liste over de tegn vi så i løbet af vores fra jord til bord tema:

- En større fokus på pålæg fra madpakkerne. Her fortæller børnene nærmest dagligt om hvad de har med og hvor maden/pålægget kommer fra. "Jeg har mad med fra grisen" eller spørger "hvor kommer spegepølsen fra"? eller "hvor kommer rugbrødet fra"?
- I børnenes lege på legepladsen og generelt i fri leg kan vi se børnene lege de forskellige dyr.
- En større bevidsthed om dyrenes køn. F.eks. tyr, ko, kalv og orne, so, pattegris.
- Spørgsmål angående den plantebaserede mad. Kan man spise den her plante? Hvor vokser melonen? Er en agurk en frugt? Samt snakke om frugt eller grønsag ved madpakketiden. Er det en frugt eller en grønsag?
- Der har været snakke om æg, da vi fandt ud af at ægget fra hønen kunne spises og laves på forskellig måde. Det førte bl.a. til følgende spørgsmål. Kan alle æg spises? Hvorfor lægger dyr æg? Hvordan kan hønens æg både blive til en kylling eller et æg vi kan spise?
- En forælder kommer og fortæller at deres barn kommer hjem og fortæller at saltvandsfisk drikker vand og ferskvandsfisk de tisser.
- Grisens næse hedder en tryne og den lugter rigtig godt.
- Mælk kommer fra koen. Mælk kommer også fra planter, fra den dag vi smagte mandeldrik.
- "Kartofler og vand bliver til slim". Dette fortalte et barn hjemme efter vi havde leget med kartoffelmel og vand.
- En forælder blev klogere, da personen fandt ud af at ris er en del af græsfamilien.
- Vi har set en madglæde, da alle børn så frem til at skulle være madmodige. Alle fik smagt på maden og bagefter med tommelfingeren op eller ned eller midtimellem om de kunne lide hvad de smagte.
- Madmodig konceptet har flere forældre oplevet derhjemme også med tommelfingeren som en slags dommer.
- Gode lege på legepladsen, hvor dyrene bor i deres "rigtige" omgivelser. Fisk lever i havet og fugle der bor i træerne.
- Gode lege på legepladsen også med andre dyr. Rovdyr spiser andre dyr. Planteæder spiser planter.
- En større opmærksomhed i forhold til hvad der kommer op af jorden. Vi fandt svampe på legepladsen og fandt ud af at det var bedst at svampene hurtigt kom væk, da nogle svampe kunne være giftige.

Denne liste passer meget godt med de tegn vi forventede at se.

Evaluering:

Evaluering af dette tema vil blive gjort så vi ikke kun evaluere på vores tiltag og mål. Vi vil også gerne prøve at evaluere på, om vi er "kommet i mål" i forhold til læreplanstemaerne.

Læreplanstemaer:

Kommunikation og sprog:

Vi har bl.a. i vores samlinger om formiddagen snakket om de fire fokusdyr. Her har ikke kun haft fokus på at lære børnene om dyrene. Dvs. hvad dyrene spiser, hvordan de ser ud, hvad moren, faren og deres børn hedder. Samt hvilken mad der kommer fra koen, grisen osv.

Vi har også haft fokus på den generelle samtale. F.eks. hvordan man taler sammen på skrift og bliver opmærksom på den turtagning, der her finder sted. Samt lære at vente på tur, ved bl.a. at lære at række fingeren i vejret.

Derudover har vi udvalgt forskellige nye ord, så børnene har kunnet få mulighed for et større ordforråd. Et eksempel er at næsen på en gris ikke hedder en næse, men en tryne. De nye ord har vi repeteret i vores samlinger, så børnene har hørt og forstået dem over en periode og ikke kun mødt dem en enkelt gang eller to.

Vi har ligeledes også snakket om farver, da dyrene ser forskellige ud. Efter vi har sagt og opsummeret alle farverne, så har vi snakket om hvad farverne hedder på engelsk.

Vi har sunget forskellige sange om dyrene, dette er også med til at udvikle børnenes sprog og lærer børnene nye ord.

Med ovenstående i tankerne, retter vi blikket mod de pædagogiske læreplaner. Under læreplanernes punkt om kommunikation og sprog står der bl.a. følgende:

"Det betyder bl.a., at det pædagogiske personale må hjælpe alle børn til at indgå i dialoger, hvor de lærer at skiftes til at være i en tale- og en lytteposition"

"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden".

Dette synes vi, at vi i forhold til vores tiltag samt ovenstående er kommet godt i mål med både når det kommer til forståelsen af dialog, dialogens opbygning og dialogen generelt. Men også i forhold til udviklingen af sprog.

Krop, sanser og bevægelser:

Vi har brugt vores lugtesans og smagssans i forhold til forskellig mad. Vi har nemlig været madmodige i løbet af dette tema. Vi har f.eks. lugtet og smagt på tun, makrel, oksespegepølse, æg, osv.

Vi har leget forskellige lege. F.eks. "lille gris der en der har taget din trøffel". Dette med håb om, at børnene vil tage nogle af legene med i deres egen leg.

De tre primære sanser har været i spil i fri leg, i voksenstyret aktiviteter samt når vi har været på diverse ture ud af huset.

I fri leg kravler, ruller, går og løber børnene rundt især ude på legepladsen.

I voksen styret aktiviteter har vi bl.a. leget "lille gris der er en der har taget din trøffel". Dette med håb om at fremme bevægelsesglæden, men og så med håb om, at børnene vil tage nogle af legene med i fri leg. Samtidig har alle lege et aspekt af turtagning, forskellige slags bevægelse samt ro som kan være med til at styrke den kognitive og sansende del af hjernen.

På ture ud af huset til bl.a. Randers Regnskov og Randers Naturcenter har vi brugt vores ben til at gå både frem og tilbage i alt slags vejr og i dertilhørende fodtøj og på forskelligt slags underlag langs ruten.

Med ovenstående i tankerne, retter vi blikket mod de pædagogiske læreplaner. Under læreplanernes punkt om krop, sanser og bevægelse står der bl.a. følgende:

"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på".

"Sanserne er børns adgang til verden og fundamentet for at opfatte og begribe verden. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte stimulering af de tre motoriske grund sanser (den taktile sans, den vestibulære sans/labyrintsansen og muskel-led-sansen) i samarbejde med de øvrige sanser (lugtesansen, synssansen, smagssansen og høresansen). Det har afgørende betydning for barnets motoriske udvikling og automatisering af bevægelser (såvel grov- som finmotorik)".

I forhold til vores tiltag og hvad vi har beskrevet ovenfor, så synes vi selv, at vi har arbejdet fornuftigt med dette

læreplanstema. Balancen mellem voksenstyret aktiviteter og fri leg hvor der er arbejdet med de tre primære sanser har været god. Vi har også leget, at vi var forskellige dyr, som har givet mulighed for at eksperimentere med brugen af kroppen på flere forskellige måder.

Natur, udeliv og science:

Som man kan læse under tiltag, så har vi været i Regnskoven for at se nærmere på koen og grisen. Hvad spiser de? Hvordan lugter de? Hvad kan de lide at lave? Hvordan ser de ud i virkeligheden? Hvordan snakker de? Mange spørgsmål er dukket op og snakket om, som har givet nogle gode samtaler om dyrene. Børnene og de voksne er blevet klogere undervejs, da der hele tiden dukker nye spørgsmål op. Det samme gør sig gældende med turene til Randers Naturcenter, hvor vi har set nærmere på hønen.
I børnenes frie leg har vi oplevet en nysgerrighed omkring andre dyr. Dyr som børnene ser og finder ude på legepladsen, som mariehønen, bænkebideren, sneglen, osv. Denne nysgerrighed oplever vi stammer fra vores snakke om vores fokusdyr, da spørgsmålene børnene stiller om dyrene på legepladsen, er de samme, som de spørgsmål vi har snakket om til vores samlinger. Hvad spiser sneglen? Hvor mange ben har en bænkebider?
I vores arbejde med den plantebaserede mad oplevede vi stor nysgerrighed, når det kom til science delen. Børnene oplevede en form for wow oplevelse, når den forskellige mad begyndte at vokse. Dette gav en masse spørgsmål og snakke samt en oplevelse af hvordan naturen er forunderlig.

Med ovenstående i tankerne, retter vi blikket mod de pædagogiske læreplaner. Under læreplanernes punkt om natur, udeliv og science står der bl.a. følgende:
"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling".
De erfaringer vi har givet børnene i dette fra jord til bord forløb har netop givet børnene mulighed for at opleve hvad naturen kan samt en oplevelse af at vi som mennesker har brug for naturen. Dette har børnene oplevet lige fra vores fokusdyr til den plantebaseret mad.

Kultur, æstetik og fællesskab:

I løbet af året har vi løbende lavet kreative klip og klistre udstillinger. Vi har lavet et fisk, høns, grise og køer som en del af årstemaet. Dette har været sjovt for børnene at lave og har bl.a. været med til at fremmet finmotorikken og masser af hyggelige snakke i krearummet.
Derudover har vi i første halvdel af året haft besøg af Birgitte Debel Krag, som er musikpædagog. Dette er en del af Børnehusets tradition, da hun er kommet og været en del af huset i mange år. Her har vi sunget om dyrene bl.a. "Jens Pedersens ko og Jens Pedersens gris" samt "Bondemanden han har altid travlt på sin bondegård". Dette mens vi danser og eller spiller på instrumenter. Det har styrket fællesskabsfølelsen og relationerne børnene imellem.
Diverse højtider er blevet "fejret" i løbet af året. Vi har "fejret" påske, besøg kulturhuset (bibliotek, museum), fastelavn, affaldsindsamling, sommer, bag for en sag, halloween, årets teatertur, ture til regnskoven og julen, som en del af Børnehuset tradition og kultur.
Fællesskaber på kryds og tværs især i små grupper har vi vægtet højt.

Med ovenstående i tankerne, retter vi blikket mod de pædagogiske læreplaner. Under læreplanernes punkt om kultur, æstetik og fællesskab står der bl.a. følgende:
"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier".
Med årstemaet og Børnehuset traditioner taget i betragtning, så oplever vi ovenstående, som værende godkendt i forhold til forskellige kulturelle oplevelser, samt fremme børnenes kreativitet, nysgerrighed og relationer.

Alsidig personlig udvikling og social udvikling:

I den nye styrkede læreplan står der bl.a. følgende under alsidig personlig udvikling:
"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nys gerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber".
Vores fire kerneværdier: Tryghed, omsorg, trivsel og udvikling gør, at vi altid har ovenstående i mente. Ligger vi

dertil vores årstema og Børnehusets traditioner, så mener vi alsidig personlig udvikling bliver arbejdet med og styrket i alt, hvad vi fortager os og dermed også beskrevet under de andre læreplanstemaer.
I den nye styrkede læreplan står der bl.a. følgende under social udvikling:
"Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer".
"Børns sociale læring og udvikling fremmes bl.a. via legen".
Dette er også beskrevet under de andre læreplanstemaer. Vi synes balancen mellem børns fri leg og voksenstyrede aktiviteter er god og passende, som er med til, at børnene udvikler relationer, empati og dermed deres sociale kompetencer.